

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

30 päivänä syyskuuta 1997 *

Asiassa C-98/96,

jonka Verwaltungsgericht Darmstadt (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Kasim Ertanir

vastaan

Land Hessen

ennakkoratkaisun Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston assosiaation kehittämisestä 19.9.1980 tekemän päätöksen N:o 1/80 6 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G.F. Mancini sekä tuomarit J. L. Murray, P. J. G. Kapteyn, H. Ragnemalm ja R. Schintgen (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

julkisasiamies: M. B. Elmer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Saksan hallitus, asiamiehinään liittovaltion talousministeriön Ministerialrat E. Röder ja saman ministeriön z. A. Regierungsrätin S. Maass,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja J. Sack ja oikeudellisen yksikön virkamies B. Brandtner,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Ertanirin, edustajanaan asianajaja B. Münch, Heidelberg, Saksan hallituksen, asiamiehenään E. Röder, ja komission, asiamiehinään J. Sack ja B. Brandtner, 6.3.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 29.4.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

¹ Verwaltungsgericht Darmstadt on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 29.2.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 26.3.1996,

EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä assosiaation kehittämisestä 19.9.1980 tehdyn assosiaationeuvoston päätöksen N:o 1/80 (jäljempänä päätös N:o 1/80) 6 artiklan tulkinnasta. Assosiaationeuvosto on perustettu Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella, jonka Turkin tasavalta ja Euroopan talousyhteisön jäsenvaltiot sekä yhteisö allekirjoittivat Ankarassa 12.9.1963 ja joka on lopullisesti tehty, hyväksytty ja vahvistettu yhteisön puolesta 23.12.1963 tehdyllä neuvoston päätöksellä 64/732/ETY (EYVL 1964, 217, s. 3685, jäljempänä assosiaatiosopimus).

- 2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa kantajana on Turkin kansalainen Kasim Ertanir ja vastaajana Land Hessen (Hessenin osavaltio) ja joka koskee Ertanirin Saksassa oleskelua varten olevan oleskeluluvan voimassaoloajan pidentämistä koskevan hakemuksen hylkäämistä.
- 3 Pääasian asiakirjoista ilmenee, että Ertanir oli huhtikuussa 1991 saanut luvan saapua Saksaan, jossa hän sai määräaikaisen oleskeluluvan, joka oli voimassa 1.8.1991 asti, jotta hän voisi työskennellä turkkilaisia ruokia valmistavana erikoiskokkina ravintola Ratskellerissä Weinheimissa.
- 4 Siitä huolimatta, että Ertanirille oli myönnetty vasta huhtikuussa 1992 umpeen menevä työlupa, toimivaltaiset viranomaiset kieltäytyivät jatkamasta hänen oleskelulupansa voimassaoloaikaa sillä perusteella, että 18.12.1990 annetun *Arbeitsaufenthaltsverordnungin* (työskentelyä varten annettavia oleskelulupia koskeva asetus, BGBl. I, s. 2994) 4 §:n 4 momentin mukaan Saksassa työskentelyyn oikeutetuilla erikoiskokeilla on oltava sen maan kansalaisuus, jonka ruokia ravintola pitää erikoisuutenaan, ja että kyseinen ravintola oli erikoistunut tuolloin pääasiallisesti kreikkalaisiin ruokiin.
- 5 Tämän jälkeen Saksan viranomaiset antoivat kuitenkin suostumuksensa siihen, että Ertanir voitaisiin ottaa uudelleen erikoiskokkin työhön samaan ravintolaan. Ertanir, joka oli tällä välin palannut kotimaahansa, tuli siten uudelleen Saksaan 14.4.1992.

On selvää, että hänen huomiotaan kiinnitettiin useita kertoja siihen, että Saksan lainsäädännön mukaan erikoiskokkien oleskelu Saksassa ei saa ylittää yhteensä kolmen vuoden enimmäisaikaa.

- 6 Ertanir oleskeli Saksassa aluksi kolme kuukautta voimassa olleen maahantuloviisumin perusteella ja sen jälkeen oleskeluluvan perusteella, joka oli voimassa 13.4.1993 saakka ja jonka voimassaoloa jatkettiin 13.4.1994 asti. Ertanir haki kuitenkin vasta 19.4.1994 uudelleen oleskelulupansa voimassaoloajan pidentämistä.
- 7 Toimivaltaiset viranomaiset jatkoivat oleskeluluvan voimassaoloaikaa tästä kuuden päivän myöhästymisestä huolimatta 14.4.1995 asti korostaen kuitenkin vielä, että asianomaisen oleskeluaika yhteensä ei voi ylittää Saksan lainsäädännössä erikoiskoikeille asetettua kolmen vuoden enimmäisaikaa.
- 8 Ertanirille myönnettyissä oleskeluluvissa oli kaikissa maininta, jonka mukaan oleskeluoikeus Saksassa päättyy hänen työnsä erikoiskokkina päättyessä hänet palkanneessa ravintolassa.
- 9 Ertanir työskenteli ravintola Ratskellerissä Weinheimissa alun perin 23.4.1993 asti voimassa olleen työluvun perusteella. Tämän luvan voimassaoloaikaa pidennettiin 13.5.1993 ajanjaksoa 24.4.1993—23.4.1994 varten. Työlupa uudistettiin 6.5.1994 ajanjaksoa 24.4.1994—23.4.1996 varten.
- 10 Ertanir haki 13.4.1995 oleskelulupansa voimassaoloajan pidentämistä kahdella vuodella.

- 11 Tämä hakemus hylättiin 17.7.1995 sillä perusteella, että Saksan oikeuden mukaan erikoiskokeille voidaan myöntää oleskelulupa ainoastaan kolmen vuoden enimmäisajaksi ja että 3.2.1995 annetun Hessenin osavaltion sisäasiainministeriön asetuksen nojalla päätöstä N:o 1/80 ei voitu soveltaa erikoiskokkeihin.
- 12 Verwaltungsgericht Darmstadt, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, katsoo, että Ertanir on käyttänyt loppuun enintään kolmen vuoden pituisen oleskeluoikeutensa, jonka erikoiskokki voi saada 18.12.1990 annetun *Arbeitsaufenthaltsverordnung*n 4 §:n 4 momentin nojalla, ja että mikään muu Saksan oikeuden säännös ei mahdollista hänen oleskeluoikeutensa pidentämistä. Kansallinen tuomioistuin pohtii kuitenkin, voisiko Ertanir perustaa oleskeluoikeusvaatimuksensa päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaan.
- 13 Päätöksen N:o 1/80 II luvun (Sosiaaliset määräykset) 1 jaksoon (Työhön ja työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvät kysymykset) sisältyvän 6 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Jollei hänen perheenjäsentensä vapaata oikeutta työskentelyyn koskevista 7 artiklan määräyksistä muuta johdu, turkkilaisella työntekijällä, joka työskentelee yleisillä työmarkkinoilla tietyssä jäsenvaltiossa, on oikeus

- työskennellyään säännönmukaisesti yhden vuoden saada työlupansa uudistetuksi tässä jäsenvaltiossa samaa työnantajaa varten, jos hänellä on työpaikka;
- työskennellyään säännönmukaisesti kolme vuotta vastaanottaa tässä jäsenvaltiossa valitsemaltaan saman ammattialan työnantajalta työtarjous, joka on tehty tavanomaisin ehdoin ja joka on rekisteröity tämän valtion työvoimaviranomaisissa, jollei yhteisön työntekijöille annettavasta etusijasta muuta johdu;

— työskenneltyään säännönmukaisesti neljä vuotta tehdä vapaasti minkälaista tahansa valitsemaansa palkattua työtä.

2. Vuosiloma sekä poissaolo synnytyksen, työtapaturman tai lyhytaikaisen sairau-
den vuoksi rinnastetaan säännönmukaisiin työskentelykausiin. Toimivaltaisen
viranomaisen asianmukaisesti toteamat omasta tahdosta riippumattomat työttö-
myyskaudet ja poissaolo pitempiä aikaisia sairauden vuoksi, vaikka niitä ei rinnas-
teta säännönmukaisiin työskentelykausiin, eivät vaikuta haitallisesti niihin oikeuk-
siin, jotka on saatu aikaisempien työskentelykausien perusteella.

3. Yksityiskohtaiset säännöt 1 ja 2 kohdan soveltamisesta annetaan kansallisessa
lainsäädännössä.”

- 14 Verwaltungsgesicht Darmstadt haluaa tältä osin ensinnäkin tietää, vaikuttavatko
päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoite-
tun ensimmäisen työskentelykauden jälkeiset sellaiset ilman oleskelulupaa tapahtu-
neet oleskelukaudet tai ilman työlupaa oleskellut kaudet, joita ei rinnasteta tämän
päätöksen 6 artiklan 2 kohdassa säännönmukaisiin työskentelykausiin, siten, että se
kausi, jonka aikana oikeudet syntyvät 6 artiklan 1 kohdan mukaisesti, jatkuu edel-
leen, kun oleskeluun annetaan uudelleen lupa tai kun työluvan voimassaoloaikaa
pidennetään, ilman että jo syntyneisiin oikeuksiin puututaan, vai sammuvatko sitä
vastoin siihen mennessä syntyneet oikeudet tällaisten kausien perusteella. Ertanirin
työlupaa oli nimittäin jatkettu kaksi kertaa taannehtivasti sen päättymispäivän jäl-
keen, ja asianomainen oli lisäksi huhtikuussa 1994 jättänyt hakematta määräajassa
oleskelulupansa voimassaoloajan pidentämistä. Tässä yhteydessä Verwaltungsgesicht
Darmstadt huomauttaa, että Saksassa työnantaja voi valvoa, että työluvan
voimassaoloajan pidentämistä koskeva hakemus jätetään ajoissa toimivaltaisille
viranomaisille ja että on yleisenä käytäntönä, että vaikka hakemus on tehty oikein,
luvan voimassaoloaikaa pidennetään taannehtivasti vasta lupaan perustuvan kauden
päätyttyä. Sitä vastoin ulkomaalaisen on yksin huolehdittava oleskelulupansa voi-
massaoloajan pidentämisestä määräajassa.

- 15 Verwaltungsgesicht Darmstadt haluaa seuraavaksi tietää, työskenteleekö turkkilainen työntekijä, jolla on erikoiskokkina työskentelyä varten myönnetty työ- ja oleskelulupa, päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla säännönmukaisesti jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla silloin, kun hän on kyseisessä jäsenvaltiossa oleskelunsa alusta lähtien tiennyt, että oleskelulupa on myönnetty hänelle ainoastaan nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa työskentelyä varten, ja kun toimivaltaiset viranomaiset olivat ilmoittaneet hänelle, että oleskeluluvan voimassaoloaikaa ei voida pidentää kolmen vuoden enimmäisajan kuluksua umpeen.
- 16 Tämä tuomioistuin pohtii lopuksi ottaen huomioon asiassa C-237/91, Kus, 16.12.1992 annetun tuomion (Kok. 1992, s. I-6781) 25 kohdan, jonka mukaan päätöksellä N:o 1/80 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa säätää Turkin kansalaisten oikeudesta saapua maahan ja heidän ensimmäiselle työsuhteelleen asetetuista edellytyksistä, voivatko jäsenvaltiot tämän päätöksen 6 artiklan 3 kohdan perusteella myöntää oleskeluoikeuksia, joihin ei alusta alkaen kuulu päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan määräysten mukaisia oikeuksia.
- 17 Verwaltungsgesicht Darmstadt katsoi, että asian ratkaiseminen edellyttää tämän artiklan tulkintaa, ja päätti lykätä asian ratkaisemista esittäkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kolme ennakkoratkaisukysymystä:
- ”1) Mitä seurauksia työ- ja oleskeluluvan jatkumiselle on laillisen oleskelun keskeytymisistä tai työskentelykaudesta ilman työlupaa ETY:n ja Turkin välisen assosiaationeuvoston assosiaation kehittämistä tekemän päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan mukaisen jo olemassa olevan oikeuden kannalta, sikäli kuin tällaisia oleskelu- tai työskentelykausia ilman lupaa ei tämän päätöksen 6 artiklan 2 kohdan perusteella rinnasteta säännönmukaisesti työskentelykausiin?
- 2) Työskenteleekö turkkilainen työntekijä, jolla on erikoiskokkina työskentelyyn oikeuttava työ- ja oleskelulupa, myös silloin päätöksen 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla, kun hän tiesi siitä lähtien, kun hän saapui tähän jäsenvaltioon, että hänelle annetun oleskelulu-

van kokonaiskesto on enintään kolme vuotta ja että se on myönnetty ainoastaan tietynlaista työskentelyä varten nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa?

- 3) Siinä tapauksessa, että yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että toisessa kysymyksessä mainitun kaltaiset henkilöt työskentelevät jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla, annetaanko päätöksen 6 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioille oikeus määrätä sellaisista oleskelua koskevista oikeuksista, joissa ei oteta huomioon alusta alkaen päätöksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisia oikeuksia?”
- 18 Aluksi on todettava, että ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä oletetaan, että pääasian kantajan kaltainen turkkilainen siirtotyöläinen kuuluu päätöksen N:o 1/80 6 artiklan soveltamisalaan. Koska toinen ja kolmas kysymys koskevat tätä seikkaa, niihin on syytä vastata ensiksi. Koska toinen ja kolmas kysymys lisäksi liittyvät toisiinsa, niitä on tarkasteltava yhdessä.

Toinen ja kolmas kysymys

- 19 Kansallinen tuomioistuin haluaa toisella ja kolmannella kysymyksellään ensinnäkin tietää, onko päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 3 kohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltiot voivat sen perusteella antaa kansallista lainsäädäntöä, jossa tietyiltä turkkilaisien siirtotyöläisten ryhmiltä, kuten erikoiskokeilta, evätään suoraan tämän artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa tunnustetut oikeudet. Kansallinen tuomioistuin kysyy tämän jälkeen, työskenteleekö Turkin kansalainen päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla säännönmukaisesti jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla siten, että hän voi vaatia oleskelulupansa uudistamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hänelle on ilmoitettu työ- ja oleskelulupaa myönnettäessä, että nämä luvat myönnetään hänelle enintään kolmeksi vuodeksi ja ainoastaan tietynlaista työskentelyä varten, tässä tapauksessa erikoiskokkina työskentelyä varten, nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa.

- 20 Aluksi on korostettava, että päätöksellä N:o 1/80 on sen kolmannen perustelukappaleen mukaan tarkoitus parantaa työntekijöitä ja heidän perheenjäseniään koskevaa sosiaaliturvajärjestelmää Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston 20.12.1976 tekemällä päätöksellä N:o 2/76 toteutettuun järjestelmään nähden.
- 21 Päätöksen N:o 1/80 II luvun 1 jakson määräykset, joihin 6 artikla sisältyy, ovat seuraava vaihe työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamisessa ja niiden lähtökohtana pidetään perustamissopimuksen 48, 49 ja 50 artiklaa. Yhteisöjen tuomioistuin on tämän vuoksi pitänyt välttämättömänä saattaa näissä perustamissopimuksen artikloissa hyväksytyt periaatteet koskemaan mahdollisuuksien mukaan turkkilaisia työntekijöitä, joilla on päätöksessä N:o 1/80 tunnustetut oikeudet (ks. asia C-434/93, Bozkurt, tuomio 6.6.1995, Kok. 1995, s. I-1476, 14, 19 ja 20 kohta ja asia C-171/95, Tetik, tuomio 23.1.1997, Kok. 1997, s. I-329, 20 kohta).
- 22 On totta, että voimassa olevan oikeuden mukaan Turkin kansalaisilla ei ole oikeutta liikkua vapaasti yhteisön sisällä, vaan heillä on ainoastaan joitakin oikeuksia siinä vastaanottavassa jäsenvaltiossa, jonka alueelle he ovat saapuneet laillisesti ja jossa he ovat työskennelleet säännönmukaisesti määrätyn ajan (em. asia Tetik, tuomion 29 kohta).
- 23 Samoin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. erityisesti em. asia Kus, tuomion 25 kohta) päätöksellä N:o 1/80 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa säätää Turkin kansalaisten oikeudesta saapua maahan ja heidän ensimmäiselle työsuhteelleen asetetuista edellytyksistä, vaan päätöksen 6 artiklassa määrätään ainoastaan jäsenvaltion työmarkkinoille jo säännönmukaisesti sijoittautuneiden turkkilaisten työntekijöiden asemasta.
- 24 Tältä osin on ensinnäkin korostettava, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-192/89, Sevince, 20.9.1990 antamastaan tuomiosta (Kok. 1990, s. I-3461) lähtien vakiintuneesti katsonut, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdalla on välitön

oikeusvaikutus jäsenvaltioissa siten, että ne Turkin kansalaiset, jotka täyttävät artiklassa määrätty edellytykset, voivat vedota suoraan heille tämän määräyksen eri luetelmakohdissa myönnettyihin oikeuksiin (asia C-355/93, Eroglu, tuomio 5.10.1994, Kok. 1994, s. I-5113, 11 kohta).

- 25 Kuten 6 artiklan 1 kohdan kolmesta luetelmakohdasta ilmenee, nämä oikeudet ovat erilaisia, ja niitä koskevat edellytykset vaihtelevat kyseisessä jäsenvaltiossa olleen säännönmukaisen työsuhteen pituuden mukaan (ks. em. asia Eroglu, tuomion 12 kohta).
- 26 Toiseksi on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan 6 artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa turkkilaisille työntekijöille myönnetty työntekoon liittyvät oikeudet edellyttävät välttämättä asianomaiselle myönnettyä oleskeluoikeutta, jottei oikeutta työmarkkinoille pääsyyn ja työskentelyyn tehtäisi täysin merkityksettömäksi (ks. em. asia Sevince, tuomion 29 kohta; em. asia Kus, tuomion 29 ja 30 kohta ja em. asia Bozkurt, tuomion 28 kohta).
- 27 Verwaltungsgericht Darmstadtin esittämiä toista ja kolmatta kysymystä on tutkittava näiden periaatteiden mukaisesti.
- 28 Näistä tuomion 19 kohdassa uudelleen muotoilluista ennakkoratkaisukysymyksistä ensimmäisestä, joka liittyy päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 3 kohtaan, jonka mukaan artiklan 1 kohdan yksityiskohtaista soveltamista koskevat säännöt annetaan kansallisessa lainsäädännössä, on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (em. asia Sevince, tuomion 22 kohta, ja em. asia Kus, tuomion 31 kohta) tässä määräyksessä ainoastaan täsmennetään jäsenvaltioiden velvollisuutta toteuttaa hallinnollisia toimia, joita 6 artiklan täytäntöönpano mahdollisesti edellyttää, mutta ne eivät kuitenkaan voi sen perusteella säätää turkkilaisilla työntekijöillä tämän määräyksen nojalla olevien täsmällisten ja ehdottomien oikeuksien soveltamiselle ehtoja tai rajoituksia.

- 29 Lisäksi edellä mainitussa asiassa Kus antamansa tuomion 25 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklassa määrätään ainoastaan jäsenvaltioiden työmarkkinoille jo säännönmukaisesti sijoittuneiden turkkilaisten työntekijöiden asemasta ja että näin ollen yhteisöjen tuomioistuimen mukaan ei voida perustella sitä, että niiltä turkkilaisilta työntekijöiltä, joilla jo on jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukainen työ- ja oleskelulupa, mikäli tällaista edellytetään, evätään tämän artiklan 1 kohdan mukaiset oikeudet.
- 30 Tästä seuraa, että vaikka voimassa olevan oikeuden mukaan päätöksellä N:o 1/80 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa evätä Turkin kansalaiselta oikeus saapua maahan ja työskennellä siellä ensimmäisessä työsuhteessaan ja vaikka sillä ei periaatteessa estetä sitä, että jäsenvaltiot säätävät työsuhteelle asetetuista edellytyksistä päätöksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetun yhden vuoden loppuun asti, 6 artiklan 3 kohdassa määrätään pelkästään jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten oikeudesta antaa tarvittavat kansalliset säännökset tämän määräyksen 1 ja 2 kohdassa turkkilaisille työntekijöille annettujen oikeuksien täytäntöönpanemiseksi.
- 31 Sitä vastoin kyseistä 3 kohtaa ei voida tulkita siten, että jäsenvaltioille annettaisiin toimivalta vapaasti määrätä työmarkkinoille jo sijoittuneiden turkkilaisten työntekijöiden järjestelmästä niin, että nämä jäsenvaltiot voisivat yksipuolisesti toteuttaa toimenpiteitä, jotka voivat estää 1 kohdassa asetetut edellytykset täyttyviä tiettyjä työntekijäryhmiä saamasta tämän kohdan kolmessa luetelmakohdassa annettuja asteittain laajenevia oikeuksia.
- 32 Tällainen tulkinta johtaisi siihen, että päätöksellä N:o 1/80 ei olisi mitään merkitystä eikä minkäänlaista tehokasta vaikutusta (effet utile). Näin ollen tämän päätöksen tavoitetta ei saavutettaisi, jos jäsenvaltion asettamat rajoitukset voisivat estää turkkilaisia työntekijöitä saamasta heille 6 artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa asteittain annettuja oikeuksia, jotka perustuvat vastaanottavassa jäsenvaltiossa tietyn pituisen ajan tehtyyn palkattuun työhön.

- 33 Lisäksi 6 artiklan 1 kohdan sanamuoto on yleinen ja ehdoton, koska siinä ei anneta jäsenvaltioille mahdollisuutta evätä tietyiltä turkkilaisilta työntekijäryhmiltä niitä oikeuksia, joita määräyksessä annetaan niille suoraan, eikä valtaa rajoittaa näitä oikeuksia tai asettaa niille ehtoja.
- 34 Tämän vuoksi kansallista lainsäädäntöä, jonka mukaan tiettyjen Turkin kansalaisten työnteko ja oleskelu kyseessä olevassa vastaanottavassa jäsenvaltiossa on rajoitettu täsmällisesti määriteltyyn työskentelyyn tietyn työnantajan palveluksessa ja jonka mukaan työnteko ja oleskelu eivät voi missään tapauksessa ylittää kolmen vuoden enimmäisaikaa, on pidettävä tämän päätöksen systematiikan ja tarkoituksen vastaisena, eikä sitä näin ollen voida antaa päätöksen 6 artiklan 3 kohdan nojalla.
- 35 Tällainen lainsäädäntö vaarantaisi 6 artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohtassa perustetun, turkkilaisten työntekijöiden asteittaista integroimista vastaanottavan jäsenvaltion työmarkkinoille koskevan järjestelmän johdonmukaisuuden, koska siinä evätään joiltakin näistä työntekijöistä, jotka ovat pääasian kantajan tavoin saapuneet laillisesti tämän valtion alueelle ja saaneet luvan tehdä siellä palkattua työtä, paitsi oikeus jatkaa työskentelyä saman työnantajan palveluksessa jäsenvaltion yksipuolisesti asettaman aikarajoituksen jälkeen, myös oikeus ottaa vastaan kolmen säännönmukaisen työskentelyvuoden jälkeen saman alan toisen työnantajan työtarjous (toinen luetelmakohta) sekä neljän vuoden säännönmukaisen työskentelyn jälkeen oikeus tehdä minkäläistä tahansa vapaasti valitsemaansa palkattua työtä (kolmas luetelmakohta).
- 36 Tämä päätelmä soveltuu sitä suuremmalla syyllä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen tapaukseen, jossa asianomaisessa kansallisessa lainsäädännössä säädetään paitsi joistakin edellytyksistä, jotka voivat estää turkkilaisia työntekijöitä saamasta 6 artiklan 1 kohdassa heille tunnustettuja oikeuksia, myös siitä, että päätöstä N:o 1/80 ei sovelleta kokonaiseen ammattikuntaan, tässä asiassa erikoiskokkeihin.

- 37 Tämän vuoksi ensimmäiseen näistä uudestaan muotoilluista kysymyksistä on syytä vastata, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltiot eivät voi sen perusteella antaa kansallista lainsäädäntöä, jossa tietyiltä turkkilaisista siirtotyöläisten ryhmiltä, kuten erikoiskokeilta, evätään suoraan tämän artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa tunnustetut oikeudet.
- 38 Toisen näistä kysymyksistä, joka koskee päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla työskentelyn ja säännönmukaisen työskentelyn käsitteitä sellaisen turkkilaisen työntekijän aseman kannalta, jolle on annettu lupa työskennellä vastaanottavassa jäsenvaltiossa määrättyssä ravintolassa erikoiskokkina korkeintaan kolmen vuoden ajan ja jolle on nimenomaisesti ilmoitettu näistä rajoituksista, on todettava aluksi, että asianomainen on saanut tulla kyseisen jäsenvaltion alueelle ja on laillisesti tehnyt siellä vaadittujen kansallisten lupien turvin keskeytyksettä palkattua työtä saman työnantajan palveluksessa.
- 39 Jotta voidaan määrittää, työskenteleekö tällainen työntekijä jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti (em. asia Bozkurt, tuomion 22 ja 23 kohta) on tutkittava aluksi, onko työntekijä tehnyt työtä oikeudellisessa mielessä jäsenvaltion alueella tai liittyykö työsuhde riittävän kiinteästi tähän alueeseen, ottaen huomioon erityisesti Turkin kansalaisen palvelukseenottoajan ja alueen, jolla tai jolta käsin palkattua työtä harjoitettiin, sekä sovellettavan kansallisen lainsäädännön työoikeuden ja sosiaaliturvan alalla.
- 40 Pääasian kantajan kaltaisessa tilanteessa tämä edellytys epäilemättä täyttyy.

- 41 Lisäksi toisin kuin Saksan hallitus toteaa, jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla työskentelyä ei voida riitauttaa sillä perusteella, että erikoiskokit, joille on annettu lupa työskennellä tämän maan alueella, erottuisivat muista työntekijöistä siitä syystä, että tätä ammattia harjoittavien henkilöiden on oltava sen maan kansalaisia, jonka ruokia heidät palkannut ravintola pitää erikoisuutenaan.
- 42 Kuten komissio vakuuttavasti väittää, erikoiskokkina työskentelyyn ei sisälly muiden talouden alojen ammatteihin ja toimiin verrattuna objektiivisia erityispiirteitä, joiden perusteella vastaanottavassa jäsenvaltiossa tätä ammattia laillisesti harjoittavat turkkilaiset työntekijät voitaisiin sulkea pois tämän jäsenvaltion 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilta yleisiltä työmarkkinoilta pelkästään siitä syystä, että he työskentelevät erikoiskokkeina.
- 43 Erikoiskokki, joka tekee toiselle suorituksia tämän johdon alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan, on tosiasiallista ja todellista työtä koskevassa työsuhteessa.
- 44 Tämän vuoksi Ertanirin kaltaisen erikoiskokin oikeudellinen asema ei poikkea mitenkään kaikkien muiden vastaanottavan jäsenvaltion alueella työskentelevien turkkilaisten siirtotyöläisten asemasta.
- 45 Tätä tulkintaa ei aseta kyseenalaiseksi se, että kuten pääasiassa, jäsenvaltio asettaa kaikille erikoiskokkeina työskenteleville Turkin kansalaisille kyseisessä jäsenvaltiossa oleskelun pituutta koskevan rajoituksen sekä kiellon vaihtaa työnantajaa.

- 46 Kuten tämän tuomion 31—35 kohdasta ilmenee, tällaisia päätöksen N:o 1/80 mukaisten oikeuksien rajoituksia on pidettävä yhteensopimattomina tämän päätöksen kanssa, eikä niillä näin ollen ole mitään merkitystä sen tulkinnan kannalta.
- 47 Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun säännönmukaisen työskentelyn käsitteen osalta on syytä palauttaa mieleen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (em. asia Sevince, tuomion 30 kohta; em. asia Kus, tuomion 12 ja 22 kohta, ja em. asia Bozkurt, tuomion 26 kohta) säännönmukainen työskentely edellyttää vakiintunutta ja varmaa asemaa jäsenvaltion työmarkkinoilla sekä tämän vuoksi riidatonta oleskeluoikeutta.
- 48 Edellä mainitussa asiassa Sevince antamansa tuomion 31 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että turkkilaisella työntekijällä ei ollut vakiintunutta ja varmaa asemaa jäsenvaltion työmarkkinoilla, kun hän oli nostanut kanteen oleskeluoikeuden epäävästä päätöksestä, jolloin päätöksen täytäntöönpanoa lykättiin ja hänelle annettiin väliaikaisesti oikeus oleskella ja työskennellä kyseessä olevassa jäsenvaltiossa oikeudenkäynnin lopputulosta odotettaessa.
- 49 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi myös edellä mainitussa asiassa Kus antamassaan tuomiossa, että turkkilaisella työntekijällä, jolle on myönnetty oleskeluoikeus yksinomaan sellaisen kansallisen lainsäädännön nojalla, jonka mukaan asuminen vastaanottavassa valtiossa sallitaan oleskeluluvan myöntämismenettelyn ajaksi, ei myöskään ole tällaista asemaa työmarkkinoilla sen vuoksi, että asianomainen oli saanut oleskelu- ja työskentelyoikeuden tässä valtiossa vain väliaikaisesti oleskeluoikeuttaan koskevaa lopullista päätöstä odotettaessa (tuomion 13 kohta).
- 50 Yhteisöjen tuomioistuin on näet katsonut, ettei asianomaisen työskentelykausia voida pitää säännönmukaisena työskentelynä päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla niin kauan, kuin ei ole täysin varmaa, että työntekijällä on tänä aikana ollut laillinen oleskelulupa, sillä muutoin oleskeluoikeuden epäavällä lopullisella tuomiolla ei olisi mitään merkitystä ja asianomaiselle syntyisi siten

6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja oikeuksia aikana, jolloin hän ei ole täyttänyt oikeuksien syntymisen edellytyksiä (em. asia Kus, tuomion 16 kohta).

- 51 Lopuksi on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa C-285/95, Kol, 5.6.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1977, s. I-3069, 27 kohta), että kun Turkin kansalainen on saanut oleskeluluvan vilpillisen menettelyn vuoksi ja kun hänet on tuomittu tästä menettelystä, hänen tämän oleskelulupansa perusteella suorittamat työskentelyjaksot eivät muodosta vakiintunutta asemaa työmarkkinoilla, ja niiden on katsottava olevan suoritettu ainoastaan epävarmassa asemassa oltaessa sen vuoksi, että asianomaisella ei ollut laillista oleskeluoikeutta kyseisinä ajanjaksoina.
- 52 Sitä vastoin pääasian kaltaisessa tapauksessa on syytä todeta, että turkkilaisen työntekijän oleskeluoikeutta vastaanottavassa jäsenvaltiossa ei ollut mitenkään riitautettu ja että asianomaisella henkilöllä ei ollut mitenkään epävarma asema, jota olisi voitu horjuttaa minä hetkenä hyvänsä, koska hänelle oli annettu huhtikuussa 1992 lupa tehdä tässä valtiossa tosiasiallista ja todellista palkattua työtä keskeytyksettä kolmen vuoden ajan, ja että näin ollen hänen oikeudellinen asemansa oli varma koko tämän ajanjakson ajan.
- 53 Tällaisissa olosuhteissa jäsenvaltiossa palkatun työntekijän on katsottava työskennelleen siellä säännönmukaisesti päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla siten, että täyttäessään artiklassa määrätyt edellytykset hän voi vedota suoraan tämän määräyksen eri luetelmakohdissa myönnettyihin oikeuksiin.
- 54 Tältä osin on riidatonta, että kyseinen työntekijä sai vastaanottavassa jäsenvaltiossa voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti ainoastaan määräaikaaisia ja rajoitettuja oleskelu- ja/tai työlupia.

- 55 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan nimittäin oikeudet, jotka 6 artiklan 1 kohdassa annetaan turkkilaisille työntekijöille, tunnustetaan heille riippumatta siitä, ovatko vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset antaneet tietyn hallinnollisen asiakirjan, kuten työ- tai oleskeluluvan (ks. vastaavasti em. asia Bozkurt, tuomion 29 ja 30 kohta).
- 56 Lisäksi jos se, että jäsenvaltio asettaa turkkilaisen työntekijän oleskeluoikeuden ja/ tai työluvan saamiselle tiettyjä edellytyksiä tai rajoituksia, riittäisi poistamaan jäsenvaltiossa tehdyltä lailliselta työltä sen säännönmukaisuuden, jäsenvaltiot voisivat perusteettomasti evätä turkkilaisilta siirtotyöläisiltä, joiden on annettu saapua maan alueelle ja jotka ovat työskennelleet siellä säännönmukaisesti ja keskeytyksettä vähintään vuoden ajan, ne oikeudet, joihin he voivat vedota suoraan 6 artiklan 1 kohdan perusteella (ks. edellä 31—35 kohta).
- 57 Sekä tämän määräyksen sanamuodosta, systematiikasta että tarkoituksesta ilmenee, että jäsenvaltiot eivät voi säätää määräyksessään asetetut edellytykset täyttävillä turkkilaisilla työntekijöillä päätöksen N:o 1/80 nojalla olevien täsmällisten ja ehdottomien oikeuksien soveltamiselle ehtoja tai rajoituksia (ks. edellä 28, 32, 33 ja 35 kohta).
- 58 Lisäksi tähän tulkintaan ei voi vaikuttaa se, että työntekijälle on ilmoitettu silloin, kun hänelle on annettu lupa saapua vastaanottavan jäsenvaltion alueelle, että hänen oleskeluoikeuttaan ja työskentelyään koskevat tietyt ajalliset ja sisällölliset rajoitukset.
- 59 Päätöksen 6 artiklan 1 kohdassa käytetty ilmaisu ”säännönmukainen työskentely” on yhteisön oikeuden käsite, joka on määriteltävä objektiivisesti ja yhdenmukaisesti ottaen huomioon kyseessä olevan määräyksen henki ja tarkoitus.

- 60 Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa turkkilaisille työntekijöille myönnetyt asteittain laajenevat oikeudet perustuvat suoraan tähän päätökseen, minkä vuoksi näitä oikeuksia ei voida evätä niiden haltijoilta esitetyllä perusteella eikä heitä voida moittia siitä, että he vetoavat tähän määräykseen pääasian kaltaisessa tilanteessa.
- 61 Tämän vuoksi kyseisen käsitteen tulkinta ei riipu siitä, onko asianomainen tiennyt rajoituksista tai muista subjektiivisista seikoista, jotka voisivat estää häntä saamasta päätöksen N:o 1/80 mukaisia oikeuksia ja jotka kansalliset viranomaiset ovat asettaneet hänen oleskelunsa ja/tai työskentelynsä edellytykseksi vastaanottavassa jäsenvaltiossa.
- 62 Edellä esitettyjen perustelujen vuoksi toiseen tämän tuomion 19 kohdassa uudestaan muotoilluista kysymyksistä on vastattava, että Turkin kansalainen, joka on työskennellyt laillisesti jäsenvaltiossa keskeytyksettä yli vuoden ajan erikoiskokkina saman työnantajan palveluksessa, työskentelee päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla säännönmukaisesti tämän jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla. Tällainen Turkin kansalainen voi siten vaatia oleskelulupansa uudistamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hänelle oli ilmoitettu työ- ja oleskelulupaa myönnettäessä, että nämä luvat myönnetään hänelle enintään kolmeksi vuodeksi ja ainoastaan tietynlaista eli erikoiskokkina työskentelyä varten nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa.

Ensimmäinen kysymys

- 63 Kansallinen tuomioistuin haluaa tällä kysymyksellään tietää, onko päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että laskettaessa tässä määräyksessä tarkoitettuja säännönmukaisia työskentelykausia on otettava huomioon lyhytaikaiset jaksot, joiden aikana turkkilaisella työntekijällä ei ollut voimassa olevaa

oleskelu- tai työlupaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja jotka eivät kuulu tämän päätöksen 6 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan.

- 64 Tähän kysymykseen vastattaessa on aluksi todettava, että päätöksessä N:o 1/80 ei täsmennetä, vaikuttavatko turkkilaisen työntekijän vastaanottavassa jäsenvaltiossa ilman voimassa olevaa työ- tai oleskelulupaa suorittamat työskentelykaudet 6 artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa tarkoitettujen säännönmukaisten työskentelykausien laskemiseen.
- 65 Tässä päätöksessä määrätään nimittäin sen 6 artiklan 2 kohdan mukaan ainoastaan siitä, miten turkkilaisen työntekijän tietyt poissaolojaksot, jotka joko rinnastetaan kyseisen artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin työskentelykausiin tai joiden vuoksi kyseinen työntekijä ei menetä aikaisempien säännönmukaisten työskentelykausiansa perusteella saavuttamiaan oikeuksia, vaikuttavat tämän artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohdassa mainittujen säännönmukaisten työskentelykausien laskemiseen (ks. tältä osin erityisesti em. asia Tetik, tuomion 36—39 kohta).
- 66 Seuraavaksi on todettava, että vaikka päätöksellä N:o 1/80 ei rajoitetaakaan jäsenvaltioiden toimivaltaa säätää Turkin kansalaisten oikeudesta saapua maahan ja heidän ensimmäiselle työsuhteelleen asetetuista edellytyksistä (tämän tuomion 23 ja 30 kohta), kuitenkin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut oikeudet tunnustetaan turkkilaisille työntekijöille riippumatta siitä, ovatko vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset antaneet tietyn hallinnollisen asiakirjan, kuten työ- tai oleskeluluvan (tämän tuomion 55 kohta).
- 67 Lopuksi on syytä todeta, että pääasian kaltaisessa tilanteessa toisaalta ne ajanjaksot, joiden aikana kyseisellä turkkilaisella työntekijällä ei ole ollut vastaanottavassa jäsenvaltiossa voimassa olevaa oleskelu- tai työlupaa, ovat olleet vain muutaman

päivän pituisia ja että toisaalta asianomainen on jokaisella kerralla saanut uuden luvan, jonka voimassaoloaikaa on pidennetty kahteen kertaan taannehtivasti luvan päättymispäivästä lähtien ilman, että toimivaltaiset viranomaiset olisivat tästä syystä riitauttaneet työntekijän oleskelun laillisuuden maan alueella.

- 68 Tämän vuoksi lyhyt ajanjakso, jonka aikana asianomaisella ei ole ollut voimassa olevaa oleskelu- tai työlupaa, ei voi vaikuttaa päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen säännönmukaisten työskentelykausien täyttymiseen.
- 69 Edellä olevan perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että laskettaessa tässä määräyksessä tarkoitettuja säännönmukaisia työskentelykausia on otettava huomioon lyhytaikaiset jaksot, joiden aikana turkkilaisella työntekijällä ei ole ollut voimassa olevaa oleskelu- tai työlupaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja jotka eivät kuulu tämän päätöksen 6 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan, silloin kun vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset eivät ole tästä syystä riitauttaneet asianomaisen oleskelun laillisuutta maan alueella vaan sitä vastoin myöntäneet hänelle uuden oleskelu- tai työluvan.

Oikeudenkäyntikulut

- 70 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Verwaltungsgericht Darmstadtin 29.2.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

- 1) Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella perustetun assosiaationeuvoston assosiaation kehittämistä 19.9.1980 tekemän päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltiot eivät voi sen perusteella antaa kansallista lainsäädäntöä, jossa tietyiltä turkkilaisten siirtotyöläisten ryhmiltä, kuten erikoiskokeilta, evätään suoraan tämän artiklan 1 kohdan kolmessa luetelmakohtassa tunnustetut oikeudet.
- 2) Turkin kansalainen, joka on työskennellyt laillisesti jäsenvaltiossa keskeytyksettä yli vuoden ajan erikoiskokkina saman työnantajan palveluksessa, työskentelee päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla säännönmukaisesti tämän jäsenvaltion yleisillä työmarkkinoilla. Tällainen Turkin kansalainen voi siten vaatia oleskelulupansa uudistamista vastaanottavassa jäsenvaltiossa, vaikka hänelle oli ilmoitettu työ- ja oleskelulupaa myönnettäessä, että nämä luvat myönnetään hänelle enintään kolmeksi vuodeksi ja ainoastaan tietynlaista eli erikoiskokkina työskentelyä varten nimenomaisesti mainitun työnantajan palveluksessa.
- 3) Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että laskettaessa tässä määräyksessä tarkoitettuja säännönmukaisia työskentelykausia on otettava huomioon lyhytaikaiset jaksot, joiden aikana turkkilaisella työntekijällä ei ole ollut voimassa olevaa oleskelu- tai työlupaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa ja jotka eivät kuulu tämän päätöksen 6 artiklan 2 kohdan

soveltamisalaan, silloin kun vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset eivät ole tästä syystä riitauttaneet asianomaisen oleskelun laillisuutta maan alueella vaan ovat sitä vastoin myöntäneet hänelle uuden oleskelu- tai työluvan.

Mancini

Murray

Kapteyn

Ragnemalm

Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä syyskuuta 1997.

R. Grass

G. F. Mancini

kirjaaja

kuudennen jaoston puheenjohtaja